

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 19 (1482) 6 ТРАЎНЯ 2020 г.

75-годдзе Перамогі шматнацыянальнага савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне

Дарагія сябры!

Сёлета мы адзначаем 75-ю гадавіну Перамогі над фашысцкай навалай.

Для многіх пакалення беларусаў эта было, ёсць і будзе Днём гонару за наш свабодны, нескароны народ, Днём гонару за нашых бацькоў і дзядоў, што не скарыліся ворагу, у цяжкіх умовах выстаялі і абаранілі свабоду для сябе і для нас, нашых дзяцей і ўнукаў.

Будзем вартыя іх учынку! Зберажом нашу незалежную Беларусь! Моцы, упэўненасці і добрага здароўя вам і ўсім вашым родным.

Сакратарыят ТБМ.

Абаронцам Радзімы

Куды не паедзеш па роднай старонцы,
Зямлі нашай любай стаяць абаронцы.
На плошчах, у скверах і нават у полі
Сумуюць аб нечым заступнікі волі.

Шмат гора спазнаў ты, народ Беларусі!
Галовы схіляеш у сцішанай скрусе.
Той жудасны час па-над паміцю вісне,
Сэрца баліць, душу цяжарам цісне.

У бронзе, цеменце ўёс кроначы салдаты,
Не дасягнучь ніяк да радзімае хаты.
Айчыну закрылі жыццямі сваімі,
І родным ніколі не ўбачыцца з імі.

Не пакланіцца ім роднай матулі,
Пяшчоты ад дзетак яны не адчуці.
Слёзы-даждыкіні сцякаюць па тварах...
Няўжо ж хто забудзе аб іхніх ахвярах?!

Абаронцамі праўды вы сталі ў сусвеце.
Ці чуеце нас Вы? - у снах, адкажэце.
Мо кліча Вас зноўку жорсткая бітва?
Бітва за праўду, за волю, за памяць?
За Вас і да Вас гэта наша малітва.

Mar'ян Даргель.

Салённыя падушачкі

- Мам, а сёняння кіно - пра вайну!..
Пяць капеек таксама каштуе...
- Пяць капеек, сынок?.. Я знаюду, няўжо ж я табе пашкадую?!

- Мам, а колькі падушачкі з мёдам?
- Ці пакінуў што бацька з палучкі?
- Мам, а што ён зашыў там, пад сподам?
- Мам, а хопіць на сцёрку і ручку?

- Бацьку ты пра кіно не кажы:
ў клубе зноў з яго будуць смяяцца...
- А чаму ён крычыць там, скажы, чаго крыку яго так баяцца?..

Мама вочы адводзіць у бок
і глядзіць праз вакно на суседку:
- Наш вярнуўся, памог, пэўна, Бог,
а Матрунін вось знікнуў без вестак.

- Васяманаццаць, як бацьку, было...
Пяць капеек, гаворыш, каштуе?..
Кнот у лямпе губляе свято,
і па хаце зноў цемра пануе.

- Я новобмацак бачу цукеркі,
пазліпаліся - ледзь адараўца...
- Мам, чаму яны ў чыстай талерцы,
а так моцна язык саланіць?

- Мам, ну як мне цябе супакоіць,
што і як мне табе гаварыць?..
Ля вакна нас ізноў непакоіць -
бацька плача ў тым клубе ѹ крычыць...
Ладзімір Барысенка.

Стварыць мемарыял дзесяткам вайны

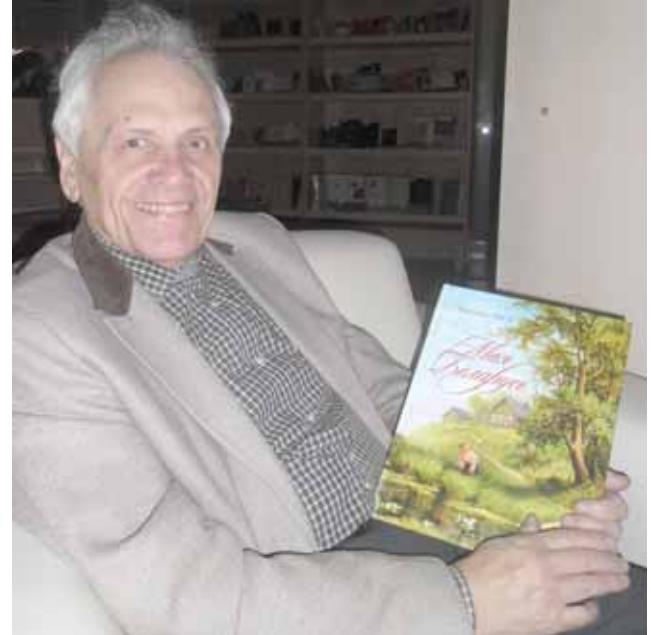
6 траўня адзначае 80-
годдзе Уладзімір Сцяпан-
віч Ліпскі.

Уладзімір Ліпскі -
аўтар больш як сямідзесяці
кніг прозы, публіцыстыкі,
казак для дзяцей, нязменны
рэдактар часопіса "Вясёл-
ка". Ён падзяліўся ўспамінамі свайго ваеннага дзе-
цінства і прапановай, з якой
звярнуўся ў Менгарвянкі.

- Калі пачалася вайна,
мне быў адзін год і адзін ме-
сяц. Пра падзеі мне пазней
распавядала маці. Парты-
занскі разведчык уляцеў у
вёску на кані і скамандаваў:
"Хутчэй ратуйцеся, ідзе ня-
мецкі карны атрад!" Мама
загарнула мяне ў посцілку,
а астатнім загадала: "Чап-
ляйцеся за мяне", - і пабеглі!
Бацька зняў са сцяны абр-
азак, узяў з печы чыгуночку
бульбы і ўхапіў даёнку, каб
падаць карову, якая пас-
вілася паблізу. Усё аст茫然е
кінулі. Нашы Шоўкавічы
згарэлі датла. Усё лета, во-
сень, зіму мы жылі ў лесе ў
зямлянках, куранях і толькі
вясной вярнуліся на папя-
лішча. Я плакаў, і мне, ма-
лому, было не шкада ні хаты,
ні хлява, а было шкада ца-
цак, якія згарэлі. (Калі я рас-
павядаў пра гэты выпадак
дзесятам, вочкі ў іх набрынья-
ваюць слязамі.)

Потым бацька збуда-
ваў маленьку хатку, дзе
месціліся дарослыя і дзеці.
Карова нарадзіла цялятка, і
мы ўзялі яе ў хатку на нека-
торы час, грэліся ля кароўкі
і пілі малачко.

У мяне застаўся
шрам на назе, і бацька на-
гадаў мне пра іншы выпа-
дак. Калі ў мяне распухла
нага, ён непрыкметна ля-
снымі сцяжынамі адвёў мяне
у партызанскі атрад. (Ён
моцна рызыкаў: пры не-
асцярожным кроку і малей-
шым шолаху галінкі ў нас
маглі стрэліць вартавыя.)
Там мяне зрабілі аперацию,
і рана загайлася.

Потым шмат думаў і
разважаў, што мог быць
забітым пры любым выпад-
ку, бо ў вёску неаднаразова
прыходзілі немцы. Размова
у іх часам была вельмі ка-
роткая...

Усё менш застаецца
сведкаў тых трагічных і гера-
ічных часоў.

Таму ў мяне нарадзі-
лася ідэя стварыць помнік-
мемарыял дзесяткам вайны ва-
шанаванне подзвігу мален-
ькіх пакутнікаў і памоч-
нікаў дарослых, хто перанёс
увесь цяжар вайны.

Мемарыяльны ком-
плекс я прапаную стварыць
у скверы каля Опернага тэ-
атра, недалёка ад помніка
Марату Казею. Туды маглі б
приходзіць школьнікі з на-
стаўнікамі, вывучаць адпа-
ведныя тэмы па гісторыі,
ускладаць кветкі.

Варта было б абве-
сціць конкурс, запрасіўшы
студэнтаў, будучых архітэ-
тараў і скульптараў. З лістом
я звярнуўся ў Менгарвянкі.
Магчыма, разам
мы дагрукаемся з такой
пропановай да тых, хто пры-
мае адпаведныя раешні.

Я быў ініцыятарам
выдання кнігі "Я помню
ўсё". Мы рабілі яе з Міко-
лам Чарняўскім. Туды ўва-

йшлі ўспаміны Анатоля
Вярцінскага, Генадзя Бураў-
кіна, Рыгора Барадуліна і
іншых пра ваеннае дзе-
цінства. Асобнікі кнігі ўручалі
дзесяткам у Музей Вялікай Ай-
чыннай вайны.

У апошнім нумары
"Вясёлкі" я надрукаваў апа-
вяданне "Салдацкае пісьмо".
Пакуль мама пайшла ў
краму, хлопчык апрануў пі-
лотку, загарнуўся ў плашч-
палацку, напісаў матулі ліст:

"Мама, я пайшоў на фронт!
Не хвалюйся, вярнуся з Пе-
рамогай!", - і залез у шафу,

як у свой танк. Матуля пры-
йшла дадому, прысыла на
канапу, прачытала ліст і за-
плакала. Хлопчык не ведаў,
што мама не гуляе ў вайну,
а бачыла на свае вочы паку-
людзей...

Да майго юбілею
дзіцячыя бібліятэкі краіны
абвесцілі конкурс. Дзесяці,
з якімі я сяброву ўсё жыццё,
малівалі малонкі, пісалі ве-
ршы. Прыдзецца мне за-
стацца маладзейшым, чым
у пашпарце, да таго моман-
ту, як скончыцца эпідэмія,
калі я змагу запрасіць усіх
на сапраўдную юбілейную
вечарыну!

Запісала Эла
Оліна,
Фота аўтара.

Прэзідэнт:

“Мы не можам адмініці Ѵараф.

Проста не можам”

3 траўня Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка правёў нараду па пытаннях мерапрыемстваў да Дня Перамогі і эпідэміялагічнай стуці, перадае прэс-служба Прэзідэнта.

... Гаворачы аб мерапрыемствах у гонар 75-годдзя Перамогі, Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў глыбокае ідэалагічнае і эмацыянальнае значэнне параду.

- Павінен сказаць, што мы не можам адмініці парад. Проста не можам. Я дойга над гэтым думаў. Вядома, гэта эмацыйная, глыбока ідэалагічнае реч. Трэба памятаць, што тыя людзі (удзельнікі вайны. - Заўвага.) паміралі, можа быць, і ад вірусаў, іншых хвароб. Але яны гэта не адчувалі часам і пра гэта не думалі. І паміралі яны дзеля нас, як бы гэта пафасна ні гучала. І падумайце, што скажуць людзі. Можа, не адразу, праз дзень, праз два пасля гэтага, - скажуць, што спужаліся, - заяўві кіраўнік дзяржавы.

Пры гэтым Аляксандр Лукашэнка папярэдзіў арганізатараў, што калі будзе прынята гэта прапанова, то "никога цягнуць на гэтае мерапрыемства не трэба".

- Не хочуць людзі, баяцца, берагуць здароўе - мы гэта зразумеем. Даставакова сёння жадаючых - тысячы і тысячы людзей хочуць, каб гэтае мерапрыемства прайшло, - падкрэсліў беларускі лідар.

Кіраўнік дзяржавы расказаў, што сядр жадаючых наведаць парад ёсць і ветэраны ўзбрэйных сіл.

- Удзельнікаў вайны засталося зусім няшмат. Яны разумеюць, і мы павінны іх зберагчы. Хоць яны і першымі запатрабавалі, каб іх прывезлі на гэтае мерапрыемства. Зразумела, што ім ужо за 90. Падумаем, як з імі быць. Я прытрымліваюся сваёй тактыкі - старых трэба паберагчы. Мы ўсе бачым, што ўсе гэтыя інфекцыі перш за ўсё чапляючы за старых, хоць хвароюць і маладыя. Таму никога на гэта масавае мерапрыемства цягнуць не трэба, - сказаў Прэзідэнт.

- Мяне вельмі хвалюе, што людзі не ўхваляюць, калі мы, спалохнуўшыся, разыйдземся па норах. І наогул, Беларусь - гэта жывы помнік той вайны. І я думаю, што ў гэты дзень тут маглі бы прысутнічаць прадстаўнікі ўсіх дзяржав, - дадаў беларускі лідар.

Аляксандр Лукашэнка ў сувязі з гэтым адзначыў, што асобныя расійскія дэпутаты і сенатары таксама выказалі жаданне наведаць парад у Менску.

- Мы вітаем гэта. Няхай прыядзяюць. Калі трэба для гэлага выдзеліць сродкі сувязі, мы забяспечым. У нас аэрапорт адкрыты. Думаю, мы з кіраўніцтвам РАСІІ дамовімся пра пералёт жадаючых пабываць у нас. Мы ад нашых сяброў і братоў не закрываем дверы, - запэўніў кіраўнік дзяржавы.

У цэлым Аляксандр Лукашэнка ўпэўнены, што парад - гэта не самое небяспечнае з пункту гледжання эпідэміялагічнай і вірусолагічнай мерапрыемства.

- Таму што яно будзе арганізавана як месціца. Пра гэта мы пазней скажам. Можа быць, і з трывуны гэлага параду, - сказаў ён.

Кіраўнік дзяржавы зварнуў увагу, што ні ў мінульы, ні ў наступныя святы і выхадны дні абмежаванні ў краіне не ўводзілася, і людзі самі вырашалі, дзе ім быць...

zviazda.by

Нацыянальны імунітэт - не метафара, а рэальны сродак

У гісторыі Беларусі не раз здаравіся эпідэміі чумы, халеры, "гішпанкі" іншых пошасцяў. У тыя часы медыцына была значна слабей развіта. Але людзі звярталіся да Вышэйшых сілаў з просьбай аб дапамозе, аб вызваленні ад хваробы. Прыкладам можа служыць касцёл св. Роха на Залатой горцы ў Менску, сродкі на які складалі на знак падзякі святому Роху за вызваленне ад халеры, насыпашы цэлую горку залатых манет.

Сёння мы маём высокатэхналагічную развітую медыцыну і спадзяёмся, што яна дапаможа. Але ці не павінны мы павышаць свою духоўнасць, умацоўваць веру, падымаць дух, звяртаючыся да прыкладаў у беларускай гісторыі і літаратуры? З гэтымі пытаннямі мы зварнуліся да вядомага гісторыка, пісьменніка і паэта, аўтара больш 30 кніг прозы, вершаў, эсэ і гістарычных нарысаў, спадара Уладзіміра Арлова.

- Эпіграфам да гэтага адказу я ўзяў бы нядаўнія слова мітропаліта Тадэвуша Кандрусеўчыча пра тое, што трэба малицца так, нібы ўсё залежыць толькі ад Бога і рабіцца так, нібы ўсё залежыць толькі ад нас.

Узгадайма найперш нашага знакамітага доктара Францішка Скарыну. Ён бліскуча здае экзамен у Падуанскім універсітэце, першым з усходніх славян атрымлівае навуковую ступень доктара медыцыны і неўзабаве, не адракаючыся ад лекарскай практикі, бярэцца за пераклад Бібліі, каб даць свайму народу "броні духоўныя".

- Як Вы лічыце, ці можам мы ўмацаваць наш імунітэт, звяртаючыся да беларускай мовы, літаратуры? Бо нездарма сказаў наш класік: "Не пакідаіце мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!" Магчыма, беларускасць, закладзеная ў падсвядомасці, абароніць нас, як ген нашай нацыі, ген жыцця?

- Я пагаджаюся з тымі, хто лічыць, што паняцце "нацыянальны імунітэт" - не метафара, а рэальны, магутны (калі гэты імунітэт сапраўды выпрацаваны) сродак супрацьстаяння як эпідэміі духоўнай кшталту ўсюдыснай заразы "рускага мира", так і эпідэміі віруснай. Калі мы ўсведамляем сябе нацыяй, а нашу краіну - сваім домам, які мусім пакінуць дзесяцям і ўнукам, мы, безумоўна, адчуваєм нязменную большую адказнасць за сябе і бліжняга, чым адчувае атамізаваная насељніцтва.

Мове разам з агульнанацыянальнай гістарычнай памяццю тут належыць неацэнная роля. Так, гістарычна Беларусь ніколі не была, а значыць, і не будзе монамоўнай, як не была і монаканфесійнай або монанацыянальнай, аднак менавіта беларуская мова ёсць тым "цэнтрам", які змацоўвае нас у нацыю. Не было б яе - не існавала б і нашай дзяржаваўніцці.

Улюблёныя апанентамі гэтай думкі прыклады некаторых іншых еўрапейскіх дзяржаваў або Латынскай Амерыкі, тут не спрацоўваюць, але гэта ўжо тэма для іншай размовы.

Карацей кажучы, калі б не існавала беларускай мовы, не існавала б і нашых расейскамоўных, хоць і беларускацэнтрычных сучайчыннікаў. Адкуль бы ўзялася тады гэта іхня "цэнтрычнасць"?

- Якія творы ў сусветнай і беларускай літаратуре для Вас з'яўляюцца жыццясцвярджальными? Што Вы перачытаеце ў гэты час?

- Пералік можа атрымаша фантастычна доўгі. У мяне вялікая бібліятэка з некалькіх тысяч тамоў. Як на цяперашні час, калі мноства кніг не складана знайсці ў інтэрнэце, такі книгазбор выглядае празмерным і прымушае мяне раз-праз раз шчодра дзяліцца з публічнымі і школьнімі бібліятэкамі. Але аснову бібліятэкі захоўваю, бо гэта якраз тыя самыя жыццясцвярджальныя творы, пра якія вы пытаецца. Мне шкада з імі развітвацца, бо некалі яны фармавалі мае светабачанне, светаразуменне і светаўяленне. Зрэшты, працягваць упłyvaць на гэту трыяду і цяпер.

Напрыклад, у дні эпідэміі я пе-ришыню і з асалодаю прачытаў раман Мілана Кундэры "Неўміру-часць".

Паколькі я ўжо пачынаю адказваць на частку Вашага наступнага пытания, працягні. Перачытаю цяпер "Досведы" французскага філосафа XVI стагоддзя Мішэля Мантэні, дарэчы, стваральніка шанаванага мною жанру эсэ. Перагортва старонкі Бібліі ў перакладзе Васіля Сёмухі. Перад гэтым заглыбліяўся ў выбраныя мясціны чытанага раней выдатнага рамана сучаснага літоўскага пісьменніка Рычарда Гавяліса "Віленскі покер". Па-беларуску кніга

Цяпер у ёй будзе 366 герояў. Будзе чытаць з яе штодня па кароткім аповедзі - хопіц акурат на цэлы год, нават на высакосны. Сярод маіх герояў і герайніў - асобы знакамітага і тыя, чых імя наўвы не знайдзеце ў энцыклапедыях. Але ўсіх аўдзядноўвае змаганне за свабоду ў самых розных яе вымярэннях, а таксама - імкненне жыць у вольнай незалежнай Айчыне. З кімсці мне выпала быць добра знаёмы, хтосьці жыць у іншую эпоху, ды кожны нечым паўплываў на мой характар, на мой светапогляд, урэшце на тое, што я стаў пісьменнікам. Зямныя шляхі гэтых людзей завяршыліся, аднак дўёжацца ў маёй памяці.

У новым выданні сімдзесят новых герояў, пачынаючы ад Міхала Клеафаса Агінскага і Уладзіслава Сыракомлі і сканчваючы нашымі сучаснікамі: Васілем Сёмухам, Юрыем Хадыкам, Міхалам Анемпадыставым, Наталяй Санько...

Новыя старонкі прысвячаны паўстанцам і паўстанкам 1863 года - Зыгмунту Серакоўскаму і ягонаі жонцы Апалоніі з роду Далеўскіх (яе найцікавейшыя мемуары ў перакладзе Станіслава Судніка друкаваліся ў "Нашым слове"), Людвіку Звяждоўскаму, нарачонай Каастуся Каліноўскага Марыі Ямант, Зыгмунту Мінейку, які пазней стаў ганаровым грамадзянінам Грэцыі. Самі за сябе гаворяць беларускаму чытачу імёны Барыса Кіта, Ніла Гілевіча, Валерыя Маракова, Алены Кіш.

Калі ўжо згадаў гэтую народную мастачку, дадам, што новымі героямі кнігі сталі яе прафесійныя калегі Віктар Маркавец, Гаўрыла Вашчанка, Людміла Русава. Мяне вельмі ўразілі лёсі іншадумцаў, а затым савецкіх палітвізняў Браніслава Ржэўскага і Сяргея Ханжанкова. У ліку новых герояў літаратары Уладзімір Жылка і Мойшэ Кульбак, Алеся Ліпай і Таццяна Зіненка, Пяцро Васючэнка і Уладзіслаў Ахроменка, педагог і краязнавец Алеся Белакоз, мовазнаўцы Зміцер Саўка і Марыя Лукашук, гісторык і грамадскі лідар з Баранавічаў Віктар Сырыца.

Назваць усіх ў гэтым невялікім інтэрв'ю я проста не могу, але ўспомню яшчэ адно імя - мастак, шматгадовы выкладчык мадзачанскай мастацкай школы Васіль Лазоўскі. Мне пашчасціла высветліць, што менавіта ён прывёз на векапомнія юніверсітэту 1988 года бел-чырвона-белы сцяг, які тады быў публічна ўзяты ў Беларусі ўпершыню за некалькі дзесяцігоддзяў забароны.

У кнізе шмат трагічных лёсіў, але для мяне яна гучыць аптымістычна. Яна гаюча сведчыць: нас - нязменна болей, чым здаецца ў хвіліны паніверкі і роспачы. Няхай мае "Імёны", якія павінны выйсці ў Бібліятэцы Радыё Свабода, стануць аптымістычнымі і для вас!

Гутарыла Эла Дзвінская.

Фарміраванне нацыянальной самасвядомасці вучнёўскай моладзі

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумерах.)

Такую ж ацэнку неабходна даць адказам аптытваных на трэцяе пытанне анкеты: "Назавіце, калі ласка, трывайсялікшыя палітычныя, культурныя ці гістарычныя дасягненні сваёй гісторыі". Названы былі садраўды вялікія падзеі з гісторыі і культуры Беларусі: утварэнне Вялікага Княства Літоўскага, кнігадрукаванне, Статут 1588 г., утварэнне Рэспублікі Беларусь (1991 г.).

Станоўчую ацэнку трэба даць і адказам аптытваных на шостае пытанне анкеты: "Назавіце, калі ласка, трывайсялікшыя палітычныя, ці гістарычныя дасягненні сваёй гісторыі". Усе аптытваныя такімі падзеямі, ідэалогіямі назвалі перш за ўсё камунізм, бальшавізм, Вялікую Айчынную вайну, русіфікацыю. Усё гэта настолькі ўжо сёння стала вядомым, што яго не назваць праста немагчымым.

Зроблены вышэй аналіз адказаў студэнтаў і выкладчыкаў гістарычнага факультэта БДУ на пытанне праведзенай анкеты даваляе зрабіць наступныя прапановы:

1. Трэба як найхутчэй зняць з выкарыстання ў сярэдній і вышэйшай школе савецкія камуністычныя падручнікі. Яны і сёння робяць з беларускай моладзі манкуртаў. Свайм ідэалагічным зместам, матэрыялам яны прапагандуюць "развіты сацыялізм", "савецкую рэчаіснасць", "дасягненні савецкай улады і камуністычнай партыі", фальсіфікуючы гісторыю Беларусі, максімальна замоўчаваючы "златы век" Беларусі, яе вялікіх палітычных і культурных дзеячоў часоў Вялікага Княства Літоўскага. Лепш пакінуць школу без падручнікаў, чым прымушаць моладзь карыстацца гэтай ідэалагічнай атрутай.

2. Настаў час выкарыстаць усе магчымасці, каб вызваліць сярэднюю і вышэйшую школу ад старых выкладчыкаў, загартаваных савецкай камуністычнай ідэалогіяй. Для гэтага трэба выкарыстаць у першую чаргу Закон аб пенсіянерах, які даваляе ўсіх пенсіянероў звольняць з працы. А сярод выкладчыкаў школы, асабліва вышэйшай, яшчэ вельмі шмат пенсіянероў. Гэтыя выкладчыкі праводзяць урокі, чытаюць лекцыі з тым самым зместам, які быў у іх 10-20 гадоў назад. Максімальная вызваленне школы ад гэтых выкладчыкаў - гэта вельмі важная ўмова новага выхавання моладзі ў духу беларускасці, нацыянальнай культуры, традацый, звязчай.

3. Неабходна максімальна хутчэй забяспечыць сярэднюю і вышэйшую школу падручнікамі, напісанымі і надрукаванымі на беларускай мове з новым гістарычным, палітычным, эканамічным, культурным зместам, які адлюстроўвае сапраўдную гісторыю Беларусі - гэтай стрэйшай, а ў свой час і найвялішай ёўрапейскай

дзяржавы. У сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі штогод паступае 15 млн. падручнікаў. На вялікі жаль, нават выдадзеная на беларускай мове, яны маюць стары змест, старыя прыклады, узятыя з былой Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь. Такому напрамку падрыхтоўкі новых падручнікаў трэба паставіць заслон і друкаваць падручнікі асабліва па гуманітарных навуках з новым зместам. Гэта адна з важнейшых умоў фарміравання нацыянальнай свядомасці ў вучнёўскай моладзі.

4. Для выхавання моладзі ў нацыянальным духу, павышэння інтэрэсу да нацыянальнай культуры і пропаганды апошняй маюць вялікае значэнне і старыя нацыянальныя музеі. Трэба выпрацаваць агульнабеларускую праграму адбудовы, рэстаўрацыі музеў, бібліятэк у цэнтрах быльых беларускіх княстваў, асабліва "забытых", "запушчаных", такіх як Тураў, Друцк, Крэва, Свіслач і інш.

§ 2. Гісторыя Беларусі ў адказах гомельскіх студэнтаў і выкладчыкаў

Судэнты-гісторыкі, як і іх выкладчыкі, уяўляюць сябе не толькі шараговых носябітаў-спажыўкоў гістарычных ведаў, але перш за ўсё актыўных прафесійных вытворцаў і распаўсюджвалінікаў гэтых ведаў у грамадстве. Таму сістэма гістарычных каштоўнасцей, уласцівая адказаўшым на пытанні анкеты, не толькі прадстаўляе ўзровень і змястоўнасць іх светапогляцу, але і дэманструе реальнае становішча гістарычнай навуکі на шляху да стварэння нацыянальнай канцепцыі гісторыі.

Стварэнне пэўнай сістэмы каштоўнасцей здзяйсняеца звычайна на падставе валодання інфармацыяй аб ацэніваним аб'ектце. Таму падаецца цікавым, што большасць аптытваных студэнтаў і выкладчыкаў выяўляе цікавасць да гісторыі Беларусі. Так, 79,1% першакурснікі выказалі перавагу адносінам з ЗША (55,8%) і Польшчай (41,9%). Можна меркаваць, што геапалітычнае зацікаўленне першакурснікі вызначае пануючай у мінулым савецкай канцепцыяй гісторыі, а таксама агульным ідэалагічным кантэктам. Зацікаўленасць у контактах з Расіяй, Украінай і Польшчай грунтуецца пэўным чынам на гістарычнай прыязнасці да наўроўдзенняў ў сваім веданні айчыннай гісторыі, а 60% студэнтаў і 57,1% выкладчыкаў мае вялікую прафесійную зацікаўленасць у ёй.

Цікава, як рэспандэнты ацінваюць свае веда гісторыі краін, у кантэкст кіх геапалітычна ўключана Беларусь. Гісторыю Расіі добра ведаюць 74,4% аптытваных першакурснікаў, 82,6% пяцікурснікаў і 85,7% выкладчыкаў, гісторыю Польшчы - 34,9% першакурснікаў, 50% пяцікурснікаў і 71,4% выкладчыкаў. Толькі 32,6% студэнтаў 1-га курса і 34,8% - 5-га заявілі аб добрым веданні гісторыі Украіны, толькі 18,6% першакурснікаў і 17,4% пяцікурснікаў адзначаюць гэта ў дачыненні да гісторыі Літвы. (Адпаведныя лічбы для Латвіі - 4,6% і 13%). Дрэнныя веды па гісторыі суседніх краін (апрача Расіі і ў пэўнай ступені Польшчы) тлумачыцца ў беларускіх студэнтаў

найперш карыстаннем неарганічнай для Беларусі расійска-савецкай канцепцыі гісторыі. У межах суседніх з Беларуссю краін (як і сама Беларусь) не разглядаліся ў якасці гістарычных суб'ектаў, а толькі як пэўныя тэрыторыі падпарадковання. Гэтае сцвярджэнне ўскосна падмацоўваецца тым, што гісторыю палітычных супернікаў Расіі - СССР: Францыі, Германіі, Вялікабрытаніі большасць пяцікурснікаў і выкладчыкаў добра ведае. Згодна з той жа канцепцыяй гістарычных суб'ектаў у студэнтаў фарміруецца і шэраг найбольш цікавых аўтэктаў вывучэння: Расія (48,3% усіх студэнтаў), ЗША (23,6%), Францыя (12,1%), Англія (15,7%), Германія (13,5%).

Важнай падставай для ўтварэння нацыянальна-гістарычнага мыслення з'яўляеца фарміраванне ўстойлівай сістэмы геапалітычных прыярытэтаў існавання дзяржавы і нацыі. Такія прыярытэты былі вызначаны рэспандэнтамі ў выглядзе пераліку краін, з якімі Беларусі варта найперш падтрымліваць прыяцельскія адносіны; Расія - 63% аптытваных студэнтаў, ЗША - 51,7%, Германія - 48,3%, Украіна - 32,6%, Польшча - 25,8%, Францыя і Японія - па 14%. Такім чынам, геапалітыка Беларусі ва ўйлённі гомельскіх студэнтаў мысціц мяць характар сінтэзу "рэальнай" геапалітыкі ("Не шукай сяброў далёка, а ворагаў блізка") з арыентацияй на сусветныя палітычна-еканамічныя цэнтры. Цікава, што прыярытэт Расіі ў зносінах з Беларуссю асабліва падкрэслены ў адказах пятага курса і выкладчыкаў (адпаведна 76,1% і 100% аптытваных), у той час, як першакурснікі выказалі перавагу адносінам з ЗША (55,8%) і Польшчай (41,9%).

Можна меркаваць, што геапалітычнае зацікаўленне першакурснікі вызначае пануючай у мінулым савецкай канцепцыяй гісторыі, а таксама агульным ідэалагічным кантэктам. Зацікаўленасць у контактах з Расіяй, Украінай і Польшчай грунтуецца пэўным чынам на гістарычнай прыязнасці да наўроўдзенняў ў сваім веданні айчыннай гісторыі, а 60% студэнтаў і 57,1% выкладчыкаў мае вялікую прафесійную зацікаўленасць у ёй.

Цікава, як рэспандэнты ацінваюць свае веда гісторыі краін, у кантэкст кіх геапалітычна ўключана Беларусь. Гісторыю Расіі добра ведаюць 74,4% аптытваных першакурснікаў, 82,6% пяцікурснікаў і 85,7% выкладчыкаў, гісторыю Польшчы - 34,9% першакурснікаў, 50% пяцікурснікаў і 71,4% выкладчыкаў. Толькі 32,6% студэнтаў 1-га курса і 34,8% - 5-га заявілі аб добрым веданні гісторыі Украіны, толькі 18,6% першакурснікаў і 17,4% пяцікурснікаў адзначаюць гэта ў дачыненні да гісторыі Літвы. (Адпаведныя лічбы для Латвіі - 4,6% і 13%). Дрэнныя веды па гісторыі суседніх краін (апрача Расіі і ў пэўнай ступені Польшчы) тлумачыцца ў беларускіх студэнтаў

найперш карыстаннем неарганічнай для Беларусі расійска-савецкай канцепцыі гісторыі. У межах суседніх з Беларуссю краін (як і сама Беларусь) не разглядаліся ў якасці гістарычных суб'ектаў, а толькі як пэўныя тэрыторыі падпарадковання. Гэтае сцвярджэнне ўскосна падмацоўваецца тым, што гісторыю палітычных супернікаў Расіі - СССР: Францыі, Германіі, Вялікабрытаніі большасць пяцікурснікаў і выкладчыкаў добра ведае. Згодна з той жа канцепцыяй гістарычных суб'ектаў у студэнтаў фарміруецца і шэраг найбольш цікавых аўтэктаў вывучэння: Расія (48,3% усіх студэнтаў), ЗША (23,6%), Францыя (12,1%), Англія (15,7%), Германія (13,5%).

гістарычнай свядомасці можа быць выкліканы літаратурнай зацікаўленасцю. Аб гэтым сведчыць і нашае даследаванне: пісменнікі, называныя часцей за іншых у ліку любімых - гэта гістарычны пісьменнікі. Так, 22,5% аптытваных студэнтаў назвалі Ул. Каракевіча (і ягоныя раманы "Каласы пад сярпом твайм", "Чорны замак Альшанскі"), 16,9% - В. Быкава, 14,6% - А. Салжаніціна ("Архіпелаг Гулаг"), М. Булгакава ("Майстар і Маргарыта") і Г. Сянкевіча ("Крыжакі") назвалі па 10,1% студэнтаў. Відавочны ўплыў гістарычнай прозы на гістарычную свядомасць студэнтаў пачынаецца яшчэ па-за межамі ВНУ (аб гэтым сведчыць адказы першакурснікаў) і не спыняецца на яго заканчэнні (57,1% выкладчыкаў прызнаюць уплыў Ул. Каракевіча, 42,9% - В. Быкава). Немалаважным падаецца і тое, што В. Быкаў, як і Ул. Каракевіч - пісьменнікі з выдатна праяўленай нацыянальна-гістарычнай беларускай свядомасцю. Адпаведна 100% і 95,4% першакурснікаў чытаюць іх кнігі.

Нацыянальная канцепцыя гісторыі - гэта не толькі новае бачанне гісторыі Беларусі, але перш за ўсё сінхранізацыя сусветнага гістарычнага практэсу і сістэмы нацыянальных культурных каштоўнасцей такім чынам, што гісторыя Радзімы будзе адначасова і мадэллю сусветных заканамернасцей, і прызмай для іх разглячу, і гуманістычнай сэнсаціяральнасцю для кожнага носябіта нацыянальнага светапогляду.

Прыкметы гуманізацыі наўуковай метадалогіі можна заўважыць у адказах гісторыкаў на пытанне аб важнасці пэўных грамадскіх пракэсаў. Так, важнасць рэлігіі для гісторыі свету адзначаюць 72,1% першакурснікаў, 93,5% пяцікурснікаў і 85,7% выкладчыкаў. Этаак же высока ацэнена і дзеянасць беларускай гісторыі (адпаведна 30,4% выпускнікоў). Кансерватызм студэнцкай свядомасці, што выступае тут вынікам трацыцыйнага практэсу (магчыма, і рэгіяльнага гомельскага паходжання), можа стаць сур'ёзнай перашкодай на шляху пабудовы недагматызаванай гісторыі Радзімы.

Наступны гістарычны міф, з якім сутыкаецца разняволеная беларуская свядомасць - ідэя аб безумоўна становічым выніку далучэння Беларусі да Расіі, і як яго найноўшы варыянт, далучэння да СССР. У нашым выпадку адмаўляючы становічыя вынікі, сцвярджаючы затрымку развіція Беларусі пры першым "уз'яднанні" - усяго 20,1% першакурснікаў і 37% студэнтаў-выпускнікоў, пры другім "уз'яднанні" - усяго 20,1% першакурснікаў і 30,4% выпускнікоў. Кансерватызм студэнцкай свядомасці, што выступае тут вынікам трацыцыйнага практэсу (магчыма, і рэгіяльнага гомельскага паходжання), можа стаць сур'ёзнай перашкодай на шляху пабудовы недагматызаванай гісторыі Радзімы. Новая, гуманістычнай падыгма гістарычнага разумення ўключае ў разгляд грамадскія факты і культурныя дамінанты, наявнасць якіх у развіціі народу ці ігнаравалася, ці дагматычна вызначалася як негатыўны факт марксісцкім грамадазнаўствам. Перш за ўсё гэта тычыцца ўздрожнення рэлігіі на гісторыю народу. Раней мы засведчылі цікавасць рэспандэнтаў да рэлігіі як да важнейшых чыннікаў гісторыі. Удачлівасць гэту тэзу, студэнты і выкладчыкі абсалютнай большасцю вызначаюць хрысціянства за безумоўна становічую каштоўнасць беларускай гісторыі (адпаведна 95,4% для 1 курса, 100% для 5-га, 85,7% для выкладчыкаў). Інакш ацінваюць аптытавыя гістарычныя ролі асобных хрысціянскіх пльніяў, існаваўшых на Беларусі. Большина аптытавых адзначаюць становічую ацэньвае ролю праваслаўнай царквы (79% - 1 курс, 71,7% - 5). Такая ацэнка карэлюе з аднясеннем рэспандэнтаў да праваслаўнага веравызнання (83,7%) і фіксуе трацыцыйную каштоўнасць большасці насељніцтва Беларусі, каштоўнасць, якую пэўным тэндэнцыйным чынам выкарыстоўвала і марксісцкая гісторыяграфія. Рэспандэнты вызначаюць таксама вялікую ролю праваслаўн

Дзе і як вы сустрэлі Дзень Перамогі?

Старэйшыя жыхары Менска, удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, былыя вязні канцлагераў і дзеці вайны, якія ў гэтым годзе не могуць наведваць святочных вечарын і канцэртаў, падзяліліся сваімі ўспамінамі і ўражаннямі па тэлефоне.

**Антон Іванавіч Быстрык,
1928 г.н.**

- Я сустрэў Дзень Перамогі ва Усходній Пруссі, недалёка ад Кёнігсберга. Быў паранены і знаходзіўся ў шпіталі. Але хутка выздравеў і вярнуўся на радзіму. Вайну я праішоў сувязістам. Нарадзіўся ў вёсцы Лекараўка Заслаўскага раёна Менскай вобласці. Трыццаць гадоў працаў у Менску на велазаводзе, завод мяне не забывае. А з маёй жонкай Зінаідай Васільевнай я праішоў разам каля 70 гадоў!

ў паветра!

9 мая мы сустрэлі ўжо ў дарозе, цягніком нас адправілі дадому. А вярнуліся мы з матуляй на папялішча! Ні кала, ні двара, выживай, як можаш. Нашу вёску Міхалькі Гомельскай вобласці фашысты спалілі да шчэнту. Але ж мы выжылі! Я пераехала ў Менск да сястры, вучылася ў школе, адпрацевала ўсё жыццё на заводзе імя Леніна. А потым, на пенсіі, яшчэ 25 гадоў - у першым клінічным шпіталі. Выгадавала трох дачок, дапамагла ім атрымаць вышэйшую адукацыю. Упэўнена, што мы перажывем каронавірус, бо перажывалі і больш цяжкія часы. Жадаю ўсім здароўя!

**Марк Васільевіч Маслакоў,
1927 г.н.**

- Мы жылі ў Магілёўскай вобласці ў Краснаполі. Нас вызвалілі ў верасні 1943 года. Да гэтага мне давялося пазмагацца ў партызанах з лета 1943 года. Моладзь і падлеткі сышлі ў лясы. У адной з партызанскіх аперацый я здабыў вінтоўку, якая паслужыла мене яшчэ доўгі час, калі я ахоўваў калгасных коней на стайні. Насля вызвалення я працевала ў прамысловым камбінаце, навучыўся столярнай справе, вырабляў мэблю. Пайшоў у войска і там асвоіў специяльнасць радыёмеханіка.

**Юліян Юліянавіч Ступакевич,
1937 г.н.**

- Наша вёска Навасёлкі знаходзілася ў Шчучынскім раёне Гродзенскай вобласці недалёка ад Нёмана. Памятаю, як ішлі бай на другім баку Нёмана, як выганялі немцаў, вызвалілі нашу мясцовасць.

Антаніна Васільевна Грыгор'ева, 1930 г.н.

- Выдатна памятаю дзень у красавіку, калі нас вызвалілі нашы войскі з канцлагера, які знаходзіўся недалёка ад Вены ў Аўстрыі. Мы радаваліся, падкідвалі адзін аднаго

Пасля вызвалення ў вёсцы адкрылі школу, і я пайшоў у першы клас. Даводзілася шмат працаўца, нарыхтоўваць кармы, даглядаць жывёлу. У хуткім часе моладзь заахвочілі паехаць на будоўлю сталіцы.

Пасля службы ў войску я адбудоўваў Менск. 43 гады адпрацеваў у будаўнічым трэсце № 1. Наш трэст будаваў дамы на Камароўцы, у Чыжоўцы, і ў іншых раёнах сталіцы. Двойчы я атрымоўваў званне лепшага будаўніка трэста. Будавалі мы 1-шы і 5 клінічныя шпіталі ў Менску. У пазнейшыя гады давялося папрацаўцаць ў Лівіі на будаўніцтве вайсковых гарадкоў.

Усё жыццё жыву з Богам, чытаю Біблію, не выхожу на вуліцу без малітвы, бо я нарадзіўся ў сям'і праваслаўнага святара, мой малодшы брат - святар.

З жонкай Нінай Аляксееўнай мы праішлі больш за 60 гадоў, выгадавалі сына і дачку. Жадаєм усім добрага здароўя, берагчыся і быць уважлівымі!

Валянціна Іванаўна Салавей, 1939 г.н.

- Некалькі гадоў запар я выходжу 9 мая на плошчу Перамогі з партрэтамі родных. Дзень Перамогі быў для іх найвялікшым святым!

Мае бацькі Іван Трафімавіч Салавей і Вольга Аляксееўна Міхайлоўская былі медыкамі. Да вайны мы жылі ў вёсцы Урэчча Слуцкага раёна. Мама і тата працеваў у мясцовай бальніцы, з пачаткам вайны сталі членамі падпольнай арганізацыі, перадавалі медыкаменты ў партызанская атрад, і поўтым сышлі ў любанская лясы. Маленькай дзяўчынкай я знаходзілася разам з імі ў партызанская атрад № 5 імі Лазо брыгады № 64 імі Чкалава, зведала голад і холад. Нават у часы вайны тата быў вельмі прынцыповым і патрабавальнym да пытанняў гігіёны, у яго ў атрадзе нікто не захварэў на тыф, ён вельмі дбайна даглядаў параненых, аказаў дапамогу мясцовым жыхарам.

У чэрвені 1944 года атрад злучыўся з 64 партызанская брыгадай пад кірауніцтвам М.М. Розава і 100 брыгадай пад кірауніцтвам А.І. Шубы.

Гэтыя падраздзяленні разам з вайсковым часткам 30 чэрвеня вызвалілі Слуцк. Тата вызваліў горад, а мама засталася ў лесе даглядаць параненых. Яна моцна хвалявалася за іх і за сябе, бо была цяжарнай. Праз тры месяцы нарадзіўся мой брат Валодзя. Мой тата і доктар Аляксей Іванавіч Шуба надоўга засталіся добрымі сябрамі.

У мірны час я скончыла медыцынскі інстытут у Гродзенскім і ўсё жыццё працевала фармацеутам у розных аптэках Менска. Усім жадаю моцы і здароўя!

**Гутарыла Эла Дзвінская.
На здымку: Антаніна Васільевна Грыгор'ева. Фота аўтара.**

Ідзе канцэнтрацыя творчых выслілкаў

Як уплывае крызіс, звязаны з каронавірусам, на творчых асобы?

Гэта пытанне мы задалі мастаку, пісьменнікам, даследчыцы, артысту.

Рыгор Сітніца:

- На мяне крызіс ніяк не ўплывае! Я ўпэўнены, што мы яго пераадолеем, бо Беларусь перадольвала і не такія выпрабаванні, і яна ЖЫВЕ!

Пасля майго вызвалення з пасады старшыні Беларускага саюза мастакоў, у мяне з'явілася шмат часу на творчую дзейнасць. З раніцы я пехатой іду ў майстэрню, шмат малюю, пішу. З'явіліся новыя графічныя працы.

Рыхтую да выдання дзве кнігі: кнігу пазэй і вялікую па аб'ёме кнігу прозы. У кнігу прозы ўвойдзіць дзве аповесці і раман. Аповесць будзе мець назыву "Спаліць

Віктар Карамазаў:

- Каронавірус не перашкаджае мне думаньці і працаўцаць. Працую дома за друкарскай машынкай. Нарадзіліся новыя старонкі, прысвечаныя Mixaciu Стальцову. Будзем рыхтавацца да юбілею Вітольда Бялыніцкага-Бірулі.

Мастацтва мацнейша да віруса!

Наталля Давыдзенка:

- Працягваю апрацоўваць нататнікі Рыгора Іванавіча Барадуліна. Працую нам 8-ым томам "Дзённікаў і запісаў". Сёмы том выйшаў у выдавецтве "Кнігазбор" накладам ў 60 асобнікаў, паступіў у бібліятэкі краіны і быў падораны мной асобам, якія цяняць творчасць народнага паэта. Том ахапіў падзеі 1996-97 гадоў. Дамаглася па-ціхаму патрапіць у бібліятэку і здабыць неабходныя мне кнігі праз абанемент.

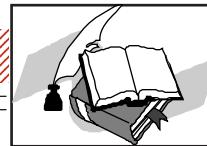
Зміцер Вайцюшкевіч:

- Працую над новым дыскам для дзяцей на вершы Аляксея Пысіна. Музыканты па-асобку займаюцца сваімі праектамі. Зна-

ходзімся ўвесі час на прыродзе, каб уцячы ад дрэнных думак. На Нёмане вельмі добра, у лесе спяваюць салаўі, цінькаюць сінічкі, скачуць зайчыкі і бегаюць казулі. Я ўжо не аднойчы купаўся ў Нёмане. Людзі прыяджаюць да нас, каб некуды скавацца ад горада. Месяц жылі і адпачывалі ў нас у асобным дамку ў дзельніці Еўрабачання Naviband Ксенія і Арцём Лук'яненкі з маленькім сынам.

Гутарыла Эла Дзвінская.

Нямецкія клінікі прастойваюць у чаканні пацыентаў з COVID-19. Парадокс? Навіны Германіі

Сотні нямецкіх бальніц стварылі рэзервовыя магутнасці для прыёму і лячэння хворых, інфікованых каронавірусам, і адмінілі ўсе нетэрміновыя аперацыі. Цяпер ім востра не хапае пацыентаў.

Пандэмія COVID-19 заспела Італію знянацку. Многіх тады шакаліруюць тэлекадрамі з італьянскіх лякарняў: пацыенты ў калідорах, аддзяленні інтэнсіўнай тэрапіі перапоўненыя, апарату ў штучнай вентыляцыі лёгкіх катастрафічна не хапае, медперсанал герайчна выбіваецца з сіл. Каб прадухіліць такое развіціе падзеі, у Германіі з самага пачатку наладзілі ўсю сістэму аховы здароўя на адпор каронавірусу SARS-CoV-2 і масавае лячэнне інфікованых ім пацыентаў.

Але цяпер у нямецкіх клініках склалася парадакальная сітуацыя: усе планавыя аперацыі адменены, колькасць ложжаў у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі павялічана, а масавага наплыwu пацыентаў з COVID-19 ўсе ёнама. У выніку бальніцы пустуюць, нясуць фінансавыя страты, лекары і медсёстры ад няма чаго рабіць сядзяць па хатах, назапашваючы "адмоўныя" гадзіны, якія ім калі-небудзь давядзеца адпрацуваць.

40% ложжаў у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі пустуюць

Вось дадзеныя на раніцу 28 красавіка, якія са спасылкай на адзіны рэгістр усіх нямецкіх бальніц (DIVI-Intensivregister) прыводзіць онлайн-выданне Zeit.de. Агульная колькасць ложжаў у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі ва ўсіх 1160 нямецкіх бальніцах - 32 394. Занятны пацыентамі з COVID-19 - 19 337. Пустуюць - 13 057, то-бок 40%. Ёсць, праўда, рэгіональныя адрозненні. Але толькі ў двух нямецкіх гарадах - Шаўмбург у Ніжній Саксоніі і Зонеберг у Цюрынгіі - у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі бальніц няма свабодных месцаў. Затое яны ёсць у

суседніх гарадах, да якіх не больш за 20 кіламетраў.

Колькасць "звычайных" пацыентаў ва ўсіх нямецкіх шпіталях рэзка скарацілася, у некаторых - у два разы. А пацыенты, за лячэнне якіх плацяць бальнічныя касы, - гэта эканамічна аснова ўсёй сістэмы страхавой медыцыны ў Германіі. Каб клінікі не пайшлі па свече, урад ФРГ стварыў для іх адмысловы фонд дапамогі і аплачвае кожны, што прастойвае ў рэзерве - а значыць, не прыносіць даход - бальнічны ложак у памеры 560 еўра ў суткі.

Невялікім бальнікам гэтых грошай хапае, каб зводзіць канцы з канцамі, заявіў старшыня Нямецкага бальнічнага таварыства (Deutsche Krankenhausgesellschaft, DKG) Геральд Гас (Gerald Gass), але не буйным клінікам, якія абсталівалі самай сучаснай дарагой тэхнікай і аказваюць ўвесць спектр медыцынскіх паслуг.

Бальнічнае лобі патрабуе вяртання да звычайнага рэжыму працы

DKG патрабуе зніць каронавірусную гатоўнасць і пачаць пастапнае вяртанне клінік да звычайнага рэжыму працы. У якасці першай меры прапануеца рэзерваваць для пацыентаў з COVID-19 у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі толькі 20% ложжаў, абсталівалых апаратамі ШВЛ.

Пры гэтым, аднак, клінікі павінны быць гатовыя да таго, каб у выпадку рэзкага ўсплеску эпідэміі на працягу максімум 72 гадзін зноў нарасціць колькасць месцаў для каронавірусных хворых. То, што нямецкія бальніцы здолныя рэагаваць так хутка, яны ўжо даказалі, заўважыў Геральд Гас, маючы на ўвазе аператыўнае нарощванне патэнцыялу аддзяленняў інтэнсіўнай тэрапіі, калі на працягу некалькіх дзён пасля пачатку эпідэміі ў Германіі колькасць ложжаў у тых аддзяленнях была павялічана ў паўтара разы.

Заадно DKG, якое вызывае інтарэсы нямецкіх клінік, настойвае на адмене нялюбай імі тарыфной сістэмы, пры якой бальнічныя касы аплачваюць клінікам лячэнне пацыента ў залежнасці ад дыягнозу, а не ўсіх аказаных яму медыцынскіх паслуг паасобку. Бы, напрыклад, нават выдаленне апэндыцыту можа быць у адным выпадку простай і таннай аперацыі, а ў іншым - запатрабаваць працяглага і дарагога пасляаперацыйнага лячэння.

Міністэрства аховы здароўя ФРГ гатова зняжаць каронавірусную гатоўнасць

Міністр аховы здароўя ФРГ Енс Шпан (Jens Spahn) яшчэ ў сярэдзіне красавіка казаў, што ў траўні - пры ўдалым развіцці эпідэміялагічнай сітуацыі - дапушчальная крок за крокам вяртаць клінікі да нармальнага рэжыму працы. Цяпер ён, відавочна, вырашыў, што пара дзейнічаць. У аўторак, 28 красавіка, стала вядома, што міністр канкрэтнай гатоўнасці здароўя знях з сістэмы аховы здароўя.

Нямецкая сетка CMI Redaktionsnetzwerk Deutschland (RND) паведамляе, што Шпан лічыць неабходным памешышць долю зарэзерваваных для пацыентаў з COVID-19 ложжаў у аддзяленнях інтэнсіўнай тэрапіі з сёняшніх 50% да 25%. Акрамя таго, міністр выступае за аднаўленне плававых аперацый і выкарыстанне для іх 70% магчымасцяў, якімі валодаюць аперацыйныя ў клініках. У далейшым - у залежнасці ад дынамікі развіцця эпідэміі каронавіруса ў Германіі - гэтую долю, на думку Шпана, можна будзе кожныя два тыдні павышаць на 10% і аперацаць, у першую чаргу, ракавых хворых.

Вяртанне бальніц да нармальнага

рэжыму працы, цытуе RND міністра аховы здароўя, "важна, паколькі адтэрміноўка вельмі неабходных хірургічных умяшанняў, у прыватнасці, для выдалення пухлін або прагнавання тазасцегнавага сустава прыводзіць да фізічных і душэўных пакутаў пацыентаў, якія маюць у іх патрэбу". Ведае Енс Шпан і аб выпадках, калі людзі нават у экстранных сітуацыях - пры інфаркце міякадра або інсульце - нагледзеўшыся тэлепраграм аб цяперашнім пандэміі, не звяртаюцца па медыцынскую дапамогу.

Эпідэміялагічнай сітуацыя ў Германіі

Але ўсе планы, якія прадугледжваюць аднаўленне ранейшага рэжыму працы нямецкіх бальніц, залежаць ад эпідэміялагічнай сітуацыі ў Германіі. А яна ў апошні дні стала горшай. Калі яшчэ тыдзень таму адзін носіць інфекцыі заражаў ў сярэднім 0,7 чалавека, то зараз, па дадзеных Інстытута імя Роберта Коха (RKI), судоносны сталі 1 да 0,9.

Ва ўрадзе ж Германіі нязменна падкрэсліваюць, што далейшае змянчэнне анатыэпідэміялагічных мер магчыма толькі ў тым выпадку, калі на працягу досьць доўгага часу адзін інфікованы будзе заражаць у сярэднім менш аднаго здаровага чалавека.

[dw.com.](#)

Навіны Германіі

Заяўку на "Міжнародную парламенцкую стыпендыю Германскага Бундэстага на 2021 г." можна падаць да 31 ліпеня

Германскі Бундэстаг штогод прадастаўляе стыпендыі маладым выпускнікам ВНУ, якія цікавяцца палітыкай і намерваюцца займацца актыўным прасоўваннем асноўных прынцыпаў демакратіі ў сваіх краінах.

У рамках праграмы, якая пройдзе з 1 сакавіка па 31 ліпеня 2021 г. у Берліне, стыпендыяты будуць актыўна ўдзельнічаць у працы бюро аднаго з дэпутатаў германскага Бундэстага. Яны будуць суправаджаць "сваіх" дэпутатаў на пасяджэнні камітэтаў, фракцый і іншых органаў і такім чынам змогуць атрымаць уяўленне аб задачах і парадку парламенцкіх працэсаў. Акрамя таго, яны будуць рэгулярна наведваць інфармацыйныя мерапрыемствы і семінары, якія арганізуюцца Бундэстагам і палітычнымі фондамі.

Падчас летняга семестра стыпендыяты будуць зацічаны ў Берлінскі ўніверсітэт імя Гумбальдта і змогуць наведаць заняткі і лекцыі Свабоднага і Тэхнічнага ўніверсітэтаў.

З дэталямі Міжнародной парламенцкай стыпендыі, умовамі і працэдурай падачы заяўкі Вы можаце азнаёміцца ў інфармацыйным праспекце Германскага Бундэстага на сایце www.minsk.diplo.de.

Паводле прэс-рэліза.

Харошы старт у Польшчы

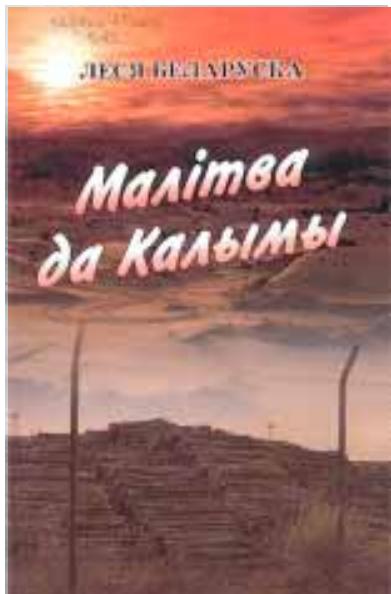

- Мы прапануем экспертынную і прававую падтрымку для індывідуальных і карпаратыўных кліентаў**
- рэгістрацыя і вядзенне бізнесу
- аперацыі з нерухомасцю
- бізнес-кансультатыў
- адкрыццё банкаўскага раунку ў польскіх банках
- паслугі перакладу
- бясплатная падтрымка ў афармленні віз і афіцыйных дакументаў для іншаземцаў

Ёсць пытанні? Напішыце нам: kontakt@fpiwo.pl
Мы размаўляем на рускай мове.

Polski Instytut Współpracy Obywatelskiej, г. Уроцлаў, Польшча

БАЛАДА ЛЕСІ БЕЛАРУСКІ
(1920 - 1948)

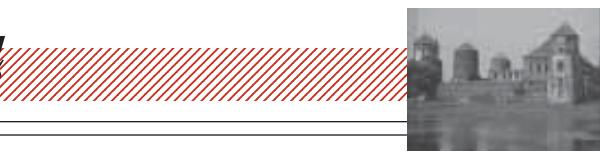

Ты ўсё стрывала, і ты ўсё змагла,
Прайшла жыщё і ўпэўненна, і прама.
Алекавала Ефрасіння Храмы,
Ты ж душы, нібы Храмы, берагла,
Таму і снег, нібы анёл, ляціць,
Цябе, заледзяленую, цалуе
За Беларусь далёкую, жывую,
Якую не клялася ты любіць,
А ўсё жыщё яе любіла ты,
Хаца і ненавідзець права мела...
Пазія- зняможанае цела,
Якое не пакінуў дух святы -
Была з табой і жыць натхняла ўсіх
І верыць, што і гэта ўзвея пройдзе
І застанецца кветкамі на лёдзе
Калочы дрот з крывай сяброў тваіх,
Бо ты стрывала ўсё і ўсё змагла,
Прайшла жыщё і ўпэўненна, і прама.
Алекавала Ефрасіння Храмы,
Ты ж душы, нібы Храмы, берагла...
1.07.2008 г.

БАЛАДА МІКОЛЫ АЎРАМЧЫКА
(14.01.1920 - 8.05.2017)

Знаёмая постаці побач з табою
Ідуць па жыцці покуль сам ты ідзеш
Па свецце, дзе ў снезе сцяжыны зімою,
Вясной - у вірлівай сціодзёней вадзе,
Якая змывае сляды і лістоту,
Што восенню ўпала пад ногі твае.
Навокал снягі, як сівая самота,
Па снезе ідзеш і сцяжына пие
Аб tym, што даўно ўжо было перажыта,
І што засталося, і будзе ў людзях.
І вершаў радкі, як паспелае жыта
У полі, пасеены ў чарнавіках,
І мо праастаць яны некалі ў душы,
Дзе сонца адно - Беларусь, і для ўсіх
Святое яно і яго не патушыць
Ні сотня вятроў, што ў разлогах чужых
Па-войчаму выноць і доўжаць самоту,
Ні мёртвых аблок дажджавая вада.
Зачнеца вясна, затрапеца лістота

БЕЛАРУСКІ ПАНТЭОН

Балады крыві і любові

I будуць далёка-далёка відаць
Знаёмая постаці побач з табою,
З якім ішоў ты, ідзеш па жыцці,
Па свецце, дзе ў кветках сцяжыны вясною
І ў вершах, якія мы зможам знайсці...

3.02.2010 - 9.05.2017 гг.

БАЛАДА ПЯТРА ПРЫХОДЗЬКІ
(25.02.1920 - 30.11.2006)

Голос сэрца Айчынай пачуты,
І каліnavых зорак светло
Над зямлёю ў заснежаным лютым
Да людзей назаўжды прарасло,
Каб і ранак над Эльбай адбываўся,
Дзе з салдатамі міру паэт,
Нібы з вечнасці, з рэчкі напіўся,
Прад сабою пабачыўши свет,
У якім будзе водгулле грому
І апаленых вёрастай прасцяг,
Дзе святая дарога дадому
Не знікае, не зникне ў снягах.

I паспець да вячэрняй малітвы
Змока кожны і зможа павек,
Каб акопаў крывавыя рыйты
Не дыміліся ў роднай траве.

Парог памяці будзе заўсёды,
І вішнёвы агонь, каравай
Будзе цёплы, як радасці подых,
Як той памятны велічны май,
Бо паэты жывуць, не знікаюць,
Як нябёсы, як зоры, як свет,
І няма прыгажэй таго краю,
Дзе Айчынай пачуты паэт...

23.10.2006 г.

БАЛАДА ПАПЫ РЫМСКАГА
ЯНА ПАЎЛА II
(18.05.1920 - 2.04.2005)

I

... Пачаты шлях, нібы пачуты голас Бога,
Пачуты голас Бога, як спазнаны свет,
Дзе ёсць касцёл, царква, мячэць і сінагога,
Дзе слёзы ёсць, нібыта росы на траве,
Дзе спіць спакуса,

як агонь, дзе мы згараем

І дзе, нібыта крыж адвечны, вера і любоў
Нябёсы над зямлёй, як Божы Дух, трymае,
Каб кожны шлях адведзены яму прайшоў,
Каб дараўаць і папрасіць, каб дараўалі,
І зразумець,

што гэты свет для нас - не дым,

I мы яго, як Храм, стваралі і ствараем,
І ў гэтым Храме, як адна цаглінка, Рым...

II

Пражыў жыщё, нібы малітву прачытаў,
І адышоў у лепшы свет, нібы заснуй,
Нібы раса, згубіўся ў ціхім шуме траў,
Якія, як Хрыста, сустрэлі зноў вясну
У гэтым свецце, дзе даўно дабро і зло,
Нібыта крыж на Храме, у якім свято
Святое, нібы Боскае жыщё, дзе шлях,
Якім праісці,

каб лепшы свет спазнаць, і тло,
І слёзы, і агонь, і кроў, каб у вяках
Нам светла і самотна, як цяпер, было...

3.04.2005 г.

БАЛАДА ІВАНА ШАМЯКІНА
(30.01.1921 - 14.10.2004)

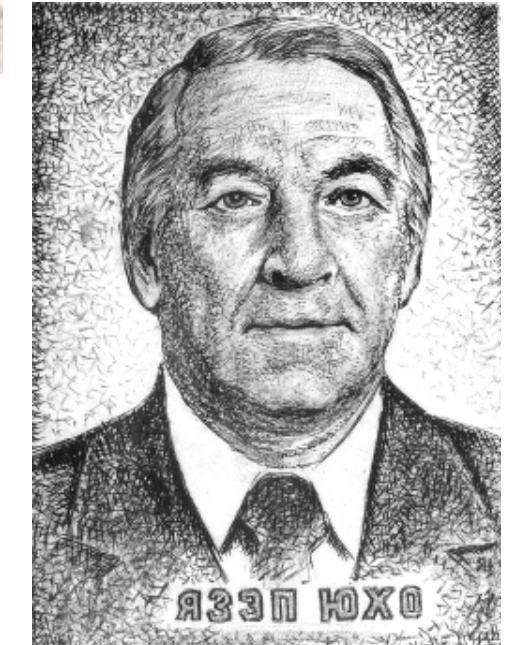

Жыщё праждыта, нібы зжата жыта,
Дзе жніўнае свято, нібы сляза,
І поўня ў небе, як свінцовы злітак...
Жыщё праждыта, ды яшчэ сказаць
Хапае што, і ёсць каму паслушаць,
І гэта нач, як вечная рака,
Якую п'еш, а ў роце суха-суха,
І, як крыло зламанае, рука
Не можа адагнаць туман, што блізка
Плыве з тых дзён, якія адыйшли,
Дзе мама маладая над калыскай,
Дзе ў небе, як анёлы, журоўлі,
Што клічуць за сабой і горка плачуць,

Бо ведаюць - праждыта ўжо жыщё,
І хто ты ёсць, яны з нябёсаў бачаць,
І падае, нібы агонь, лісцё
Пад ногі нам, бо мы яшчэ жывыя,
Бо верылі і верым, што сляза
Душу, што ў Шлях сабралася, амые,
А на Шляху даўно стаіць Марыя,
Празрыстая, як на крыжы раса...
Жыщё праждыта, бы пасяёў жыта
АЗімае, дзе хутка ляжа снег,
Як россып белых-белых маргарытак,
І выйдзем мы, самотныя, з-пад стрэх
У новы дзень, дзе сонца маладое
Асвещаць нам дарогу да вясны...

15.10.2004 г.

БАЛАДА ЯЗЭПА ЮХО
(19.03.1921 - 29.07.2004)

Ты знайшоў залатую жылу -
Гэта наш беларускі шлях,
На якім у траве магілы
І вуголле ў крыві ў слязах.

Значыць тут мы жылі спрадвеку,
Значыць тут нам і далей жыць
І цячы ў акіяны рэкам,
Нашым рэкам не знаць мяжы.

І Еўропа ні недзе ў далі,
А яна ёсць і будзе тут.
Мы стагоддзі ў шукалі
Ледзь не трацячы родны кут.

І мінулася ўсё, не зніклі
Нашы мова, палацы, кроў.
"Адкаки каго любіш?!" - крыкні
І пачуеш нязменна зноў:

"Я люблю Беларусь!" І ў сэрцах
Словам гэтым заўсёды жыць,
Бо аб іх, як аб сценах, б'еца
І вятрыска, і меч чужы.

І табе болей тут не трэба
Анічога, чым родны край,
Над якім залатое неба,
Дзе шлях Млечны, як шлях у рай.

Ты аддаў залатую жылу
Беларусам, што будуць жыць
У краіне, дзе ў кветках магілы
І стаяць на магілах крыжы...

25.27.10.2008 г.

(Працяг у наступным нумары.)

Імі ганарыцца старжытны Мсціслаў

Старжытнаму Мсціславу шануе на краязнаўцаў, якія рупліва вывучаюць яго гісторыю. Сярод іх варта згадаць выбітных даследчыкаў, дактароў гістарычных навук, археолагаў Міхася Ткачова і Леаніда Аляксеева.

Прафесар Міхась Ткачоў, карэнны жыхар г. Мсцілава, дзе ён нарадзіўся 10 сакавіка 1942 г. у сям'і настаўнікаў. Яго бацька загінуў на фронце і гадавала яго маці Дамініка Сямёнаўна. Ужо ў школьнія гады М. Ткачоў пачаў цікавіцца гісторыяй роднага горада, асабліва XIX

- першай паловы XX ст. Маючы цікавасць да гісторыі, ён у 1959 г. паступае на гістфак БДУ, але ў адпаведнасці з тагачаснымі правіламі мусіў першы год вучыцца завочна і працеваць паляводам у мясцовым калгасе ў гарадскіх ваколіцах. Але ў 1960 г. ён вяртаецца ў Менск, на дзённае аддзяленне і трапляе ў асяроддзе беларускіх патрыётаў, а таксама знаёміца з выдатным беларускім гісторыкам, як мусіў жыць у Маскве Мікалаем Улашчыкам. Менавіта яму Ткачоў прысвяціў сваю апошнюю кнігу "Замкі і людзі". Так сталася, што маці М. Ткачова і мая бабуля Ганна Васільёна Мяжкевіч сябравалі, таму я добра ведаў як самага Міхася, так і яго малодшых братоў ад другога шлюбу яго маці. Адзін з іх, Але́сь Карапе́ў, таксама стаў гісторыкам і краязнаўцам і жыў у Жодзіне, а другі, Віктар, мой аднакласнік, трагічна загінуў, калі вучыўся ў чацвёртым класе. Будучы яшчэ студэнтам М. Ткачоў сабраў цікавыя матэрыялы пра гісторыю роднага горада, якія былі надрукаваны ў нашай сумеснай кнізе.

У раздзеле "Мсціслаў - не аднаго сцісу" вышэйгаданай кнігі М. Ткачоў на аснове пісьмовых крыніц расказаў пра гісторыю горада ў XIV- XVIII стст.

У гэтыя часы Мсціслаў з 1528 г. стаў уладаннем вялікага князя ВКЛ і цэнтрам староства, потым цэнтрам ваяводства і ў 1634 г. атрымаў Магдэбургскае права. Асаблівы ўдар па горадзе быў нанесены падчас вайны 1654-1667 гг. Калі да вайны тут жыло ад 20 да 30 тысяч чалавек, то пасля - толькі некалькі сотняў.

Наступны раздзел кнігі напісаны М. Ткачовымае назыву "У складзе Расейскай імперыі". Паводле дадзеных за 1776-1777 гг. у горадзе жыло 6137 чалавек, Мсціслаў моцна пацярпэў у 1812 г. ад ваенных дзеянняў, а ў 1853 г. лепшая частка горада згарэла. Далёка ад Мсціслава прыйшла і чыгунка, што правяло да эканамічнага заняпаду горада. М. Ткачоў паведамляе, што ў 1880 г. з

1060 жылых дамоў толькі 12 былі мураваныя.

Потым ідзе раздзел "Напярэдадні новай эпохі", дзе даследчык апавядает пра жыццё горада ў пачатку ХХ ст. і рэвалюцыю 1905-1907 гг. Перад Першай светнай вайной у горадзе было

11093 жыхары, з іх больш за тысячу рамеснікаў. У раздзеле "У віхуры грамадзянскай вайны" ідзе гаворка пра падзеі 1917-1920 гг., а пра жыццё горада ў складзе БССР гаворыцца ў раздзеле "Мсціслаўшчына ў 20-30-я гады". У лістападзе 1925 г. у горадзе адкрылі падэтнікіум, дзе рыхтавалі настаўнікаў для беларускіх школаў. Першы набор студэнтаў склаў 142 чалавекі. З 1926 г. заняткі тут пачалі праводзіцца на беларускай мове, а сама ўстанова атрымала назыву Белпедтэхнікум. Тут вучыліся вядомыя беларускія пісьменнікі Юлій Таубін, Змітрок Астапенка, Ганна Сапрыка і Аркадзь Куляшоў. У снежні 1925 г. горад наведаў Якуб Колас.

Пра лёс горада ў гады Вялікай Айчыннай вайны М. Ткачоў распавядае ў раздзеле "Змаганне з фашизмам". У ліпені 1941 г. горад занялі фашисты, тут дзейнічала падполле, а ў вёсцы Пячкавичы ўзнік першы партызанскі атрад. 28 верасня 1943 г. горад быў вызвалены ад ворага.

У сваіх навуковых працах Міхась Ткачоў таксама пісаў пра гісторыю Мсціслава і Мсціслаўшчыны.

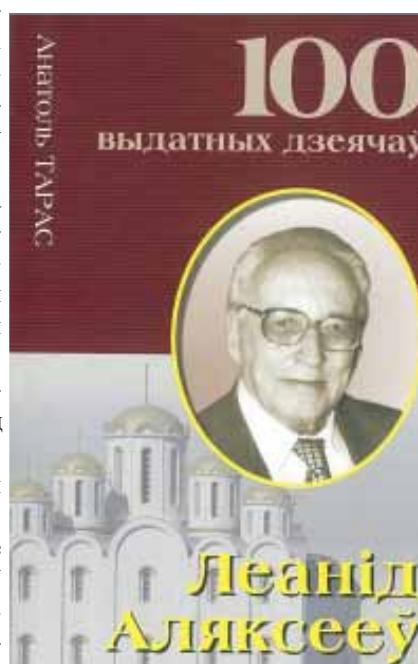
Да 60-годдзя М. Ткачова (памёр 31 кастрычніка 1992 г.) яго сябры і ўдзячныя вучні выдалі навуковы зборнік. У г. Мсціславе ёсьць вуліца, названая ў гонар Міхася Ткачова, а на будынку былога школы, дзе ён вучыўся, ёсьць мемарыяльная дошка ў яго гонар.

Другі знакаміты даследчык мсціслаўскай гісторыі - вядомы савецкі і рускі археолаг Леанід Аляксееў (15.01.1921-22.03.2008 г.). Нарадзіўся ў Растове-на-Доне. У 1948 г. скончыў Маскоўскі ўніверсітэт і быў накіраваны па размеркаванні ў г. Гародню, дзе працеваў у абласным музеі і апрацоўваў археалагічныя калекцыі з даваенных раскопак Язэпа Ядкоўскага і Зыгмунта Дурчэўскага. У 1950 г. Л. Аляксееў стаў першым аспірантам па спецыяльнасці "Археало-

гі" ў Інстытуце гісторыі АН БССР. Потым ён вяртаецца ў Москву, дзе з 1953 г. працуе ў Інстытуце археалогіі АН СССР і ў 1955 г. абараняе кандыдатскую дысертацию "Полацкая зямля ў XI-XIII стст."

У 1959 г. Л. Аляксееў пачаў шматгадовыя раскопкі на тэрыторыі былога мсціслаўскага замка, дзе знайшоў шмат унікальных заходак, у тым ліку і берасцянную грамату XIII ст., якую дагаваў 1219 г. У Мсціславе Л. Аляксееў пазнаёміўся з мясцовымі краязнаўцамі. Пятром Урублеўскім, выхавацелем мсціслаўскай школы глухіх дзяяцей. Выкладчыкі і навучэнцы гэтай школы працеваў на раскопках пад кіраўніцтвам Л. Аляксееева, ад якога ў знак удзячнасці атрымалі некаторыя экспанаты для свайго школьнага музея, які ў 1967 г. атрымаў назыву Народнага.

Л. Аляксееў сябраваў з М. Ткачовым і пасля яго заўчастнай смерці прысвяціў яму сваю кнігу з эпіграфам: "Светлай памяці даследчыка беларускага мінулага і яго помнікаў, натхнёнага змагара за Новую Беларусь Міхася

Аляксандравіча Ткачова прысвячаю". Добра ведаў ён і знакамітага беларускага гісторыка Мікалая Улашчыка, сябра Міхася Ткачова, які жыў і працеваў у Маскве. Яму ён прысвяціў сваю кнігу пра гісторыю беларускага краязнаўства

У гэтай кнізе Л. Аляксееў напісаў пра дзеянецца Уладзіміра Краснянскага, які ўпершыню надрукаваў манаграфію пра гісторыю Мсціслава ў 1912

У 1982 г. Л. Аляксееў абараніў доктарскую дысертацию на тэму "Смаленская зямля ў XI-XIII стст." У 2006 г. выйшла апошняя фундаментальная праца Л. Аляксееева, у якой ён падрабязна апісаў свае раскопкі ў Мсціславе.

Ён адносіў Мсціслаў да даменнага горада смаленскіх князёў і асобны параграф прысвяціў царкве-данжону старожытнага Мсціслава.

Маю спадзеў, што памяць Леаніда Аляксееева ў г. Мсціславе ўшануецца і назавуть адну з гарадскіх вуліц у яго гонар.

Алег Трусаў

САМАІРОНІЯ І РОЗДУМ

У сваіх знакамітых "Словах пігмея" Акутагава цытуе кітайскага тэрэтыка мастацтва Ван Шанчжэня: "Уздзейнне карціны доўжыцца трыста гадоў, уздзейнне пісма - пяцьсот гадоў, уздзейнне літаратурнага твора - бяскон-цае..."

Падсвядома разумеючы гэта, шмат хто з творцаў не абмяжоўвае чымосьці адным, плённа праяўляючы сябе і ў іншых культурных сферах. Такі сінкрэтызм знайшоў адлюстраванне ў творчасці пісьменніка, мастака, выдаўца Уладзіміра Сіўчыкава.

Кожная ягоная новая кніга - унікальны праект, эксперымент пашуку аптымальнай формулы ўзаемадзейння з чытачом. Ён вывучае і аналізуе сучаснасць, фіксуе нормы суайчыннікаў, занатоўвае дыялогі, распавядае пра разнастайныя кур'езні і трагікамічныя выпадкі з жыцця. Абраная Сіўчыкавым класічная форма фацэцыі, вядомая яшчэ з часоў італьянскага Адраджэння, надзвычай арганічна прыжылася на беларускай глебе.

Па-мастаку, мазкімі накідваючы фарбы, аўтар стварае "лапіковую коўдру", адметнае палатно эпохі, дзе паяднаны лёсы, характары, сюжэты і ідзі.

Сёлета пісьменнік зноў усцешыў аматараў сваёй творчасці новым зборнікам "Пацалаваць Фідэля", які сам жа і аздобіў уласнымі фотаработамі. Чаму такая назва - чытач дазнаецца, прачытаўшы аднайменны аповед. У кнізе змешчаны вядомыя "Уладзевы гісторыи", нататкі пра падарожжы як па Беларусі, так і па далёкім замежжы, а таксама краязнаўчыя нарысы.

Займальная, часцяком фрывальная фацэцыі, што ўвайшлі ў зборнік - своеасаблівая хроніка жыцця сучаснай літаратурнай і мастацкай багемы, прычым за сатырай тут хаваецца мараль, а за самаіроніяй - глыбокі раздум. Часам прарываецца ў яго развагах смутак: у прыватнасці, ён шкадуе, што ў сталіцы сёння "...куды часцей пачауш не беларускую, а кітайскую ці арабскую мовы".

Варта адзначыць, што гумар Сіўчыкава хоць і дасціпны, але не з'едлівы, і тым болей не абразлівы. Пісьменнікі, навукоўцы, мастакі, выдаўцы ў ягоных аповедах - звычайнія жывяць людзі, разам з якімі ён жартуе, радуеца, смуткуе, і над імі ж, здараеца, раз-праз нязлосна пакеплівае.

Шмат каго з персанажаў аўтар запышроўвае, пакідаючы ад прозвішчаў толькі першыя літary. Але дапытлівы чытач, безумоўна, пазнае ў кнізе Янку Сілакова, Генадзя Бураўкіна, Зміцера Коласа, Анатоля Клышку ды іншых... Сустрэнуцца на старонках кнігі і Янка Купала, і Уладзімір Карагаўкіч з Адамам Мальдзісам, а таксама Янка Брыль, Іван Міско - пра кожнага з іх у аўтара ёсць што

Уладзімір Сіўчыкав
ПАЦАЛАВАЦЬ
ФІДЕЛЯ

распавесці.

Alter ego пісьменніка, Уладзімір Сіўчыкав (альбо Уладзімір С.) - інтэлігент, інтэлектуал, чалавек, які жыве літаратурай і мастацтвам. Ён увесе час здзіўляеца прайвам жыцця, імкнешца па-філасофску асэнсаваць рэчаінасць, не баючыся памыляцца, спазнаваць што-сці новае - няважна, ці то падчас прыгатавання дранікаў для грузінскіх сяброў, альбо лётаючы на паветраным шары, ці вандруючы за акіян (раздзел "Аднойчы вясною ў Амерыцы").

Нягледзячы на своеасаблівы касмапалітызм, якім прасякнуты зборнік, відавочна, што галоўная крыніца натхнення для пісьменніка - менавіта Беларусь. Гэта ў першую чаргу горад Жодзіна, дзе ён нарадзіўся, лысагорская краявіды і, вядома ж, Менск, які зрабіўся родным аўтару, і дзе на кожным кроку можна сустрэць знаёмага літаратара ці мастака. Заключная частка выдання пад назвой "Магічныя мапы" - якраз прысвячана мясцінам, блізкім сэруцу аўтара - Парку Горкага, Вайсковым могілкам, Музею валуноў ва Уруччы, жодзінскім, лепельскім, ракаўскім краявідам.

"Невызначаныя шляхі Божыя!" - паўтарае Уладзімір Сіўчыкав уядомае выслоўе, анализуючы творчасць беларускіх аўтараў у кантэксле сусветнай літаратуры. Напрыклад, вось да якой высновы ён прыходзіць, разважаючы пра Алея Якімовіча: "Але наўрад ці мог ён уяўіць, што самымі запатрабаваным з ягонай творчай спадчыны, надрукаванымі мільённымі тыражамі акажуцца... апрацоўкі беларусіх народных казак".

На першы погляд адрасаваная аматарам мастацтва і калегам-пісьменнікам, кніга тым не менш выйшла далёка за рамкі зборніка падарожных запісаў, показаць і каліялітаратурных анекдотаў. Гэта ў першую чаргу інтрыгуючы летапіс-документ, каштоўны артэфакт, сведчанне трываласці і неўміру часці мастацкага слова, увасобленага ў адметную і цікавую форму.

Янка Лайкоў.

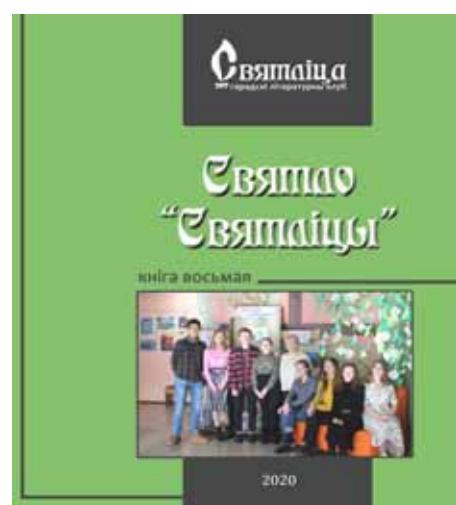

Пабачыла свет восьмая кніжка "Свято "Святліцы"" гардзіцкага літаратурнага клуба Цэнтра творчасці дзялей і моладзі "Агат" г. Магілёва. На жаль, з-за пандэміі каранавіруса прэзентацыю мы правесці не змаглі. Мы раз'яднаны тэртырарыяльна, але духоўна разам.

Кожны сябры клуба мае сваю творчую індывідуальнасць і выказвае свае думкі ў адпаведнай літаратурнай форме. Таму ў кнізе ёсьць творы на любы густ: вершы, замалёўкі, публіцыстыка.

Некаторыя сябры клуба ўжо маюць свае кнігі. Ната Солтан - аўтар кнігі вершаў "Ощущение". Аліна Мірная разам з Дар'яй Літвінавай напісалі кнігу фэнтэзі "Мой друг - мой враг", якая размешчана на сайце Wattpad. Апрача твораў, у зборніку ёсьць невялікая інфармацыя аб аўтарах і фотадымкі.

На пытанне, чаму кніжка называецца "Свято "Святліцы"" , кіраўнік клуба Тамара Аўсянікава адказала: "Пад такой назвай была першая публікацыя аб клубе ў лістападзе 2012 года ў літаратурна-мастацкім бюлетэні Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў "Дняпроўская строма". Мне і сябрам клуба спадабалася назва, якой мы абавязаны Мікалаю Яцкову, старшыні Магілёўскага аддзялення СБП".

- Тамара Пяцроўна, чым адрозніваеца восьмая кніжка ад папярэдніх сямі?

- Адрозніваеца новымі прозвішчамі і творамі. Дарэчы, творы некаторых аўтараў прысутнічаюць у некалькіх зборніках, таму што многія сябры клуба займаюцца па тры-чатыры гады і нават больш. Структура ўсіх кніжак прыблізна адноўляецца. Назва кнігі, прадмова, верш для ўзору, а таксама творы, што адкрываюць кнігу і завяршаюць яе, прадстаўлены па-беларуску. На жаль, большасць аўтараў - рускамоўная. Вокладкі ўсіх кніг, апрача трэція, аформлены таксама адноўляюцца,

СВЯТЛІЦА МАГІЛЁЎСКАЙ "СВЯТЛІЦЫ"

адрозніваюцца толькі колерам і новым фотадымкам. Ідэя вокладкі належыць мастаку Максіму Камарову. Восьмую аформілі Таццяна Архіпава і Давід Вэнцэ.

- Скажыце, калі ласка, верши якіх аўтараў увашлі ў кнігі як узоры, і па якім прынцыпе Вы іх выбіralі?

- Выбіralа на свой густ тыя вершы і тых аўтараў, якія мне блізкія. Хацелася, каб творы былі рознапланавымі. У першую кнігу ўключаны верш Максіма Багдановіча "Я хацеў бы спаткацца з вами на вуліцы". Выдатны ўзор верлібра:

*Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор?"*

Тым больш, што сённяшняя моладзь да класічных рыфмаваных вершаў звязтва ёсць рэдка.

У другую кнігу ўвайшоў верш Ніла Гілевіча "Санет":

*Паэт - круху вар'ят. Абавязкова!
Без гэтага пазіт няма.
І не бярыся за пяро дарма,
Калі не здолъны*

ашалець ад слова...

Тут і форма, тут і тэма паэта і паэзіі.

Тэму паэта і паэзіі паводле працягвае верш Яўгеніі Янішчыц "Падставіць голасу лісток..." Палічыла неабходным уключыць творы паэтаў з Магілёўшчыны: Алексея Пысіна "Пяць патронай", Міхася Стральцова "Пад шоргат кропель дажджавых...", Аркадзя Куляшова "Бывай..." .

У шостай кнізе - цудоўныя верш Р.М. Рыльке "Баюся людскіх я дакладных слоў..." у перакладзе з нямецкай Васіля Сёмухі. У восьмую кнігу ўвайшоў лірычны верш Петrusя Броўкі "Пахне чабор..." .

- Тамара Пяцроўна, за восем гадоў і многа было беларускамоўных аўтараў? Каго Вы можаце назваць сёння?

- Не так многа. Беларускамоўным аўтарам у "Свято "Святліцу" прыйшоў толькі Аляксей Карпенка, паэт перспектывы. Ён друкаўся ў часопісах "Дзеяслоў", "Верасень", альманаху "Брама" і ў газетах. Настася Падрабінкіна - двухмоўная. Але перавагу аддае беларускай мове. Друкалася ў часопісах "Верасень" і "Маладосць".

Многім я прапаноўала праверыць свае здоль-

насці на роднай мове. Не ва ўсіх атрымалася. У якасці паэтаў паспехова выступілі Алена Быкава, Крысціна Башарымава, Ната Драздова. Лізавета Дзеручэнка. Яны друкаваліся ў часопісе "Верасень" і ў альманаху "Брама". У восьмай кнізе з вершамі на беларускай мове прадстаўлены Мілада Паўлава і Вольга Шпакоўская, дзяўчынаты прынялі ўдзел у конкурсе "Сакавіцкае рэча - III". Мілада Паўлава стала пераможцам. Я не называю ўсіх - у кожнай кнізе ёсьць творы на беларускай мове.

Што тычыцца сяброў клуба, якія выбралі журналистику, тут значна лягчэй. Кожны разумее, што журналіст у Беларусі абавязаны ведаць дзве мовы, таму нататкі пісалі і па-беларуску і па-руску. У трох апошніх кнігах пададзены бібліографічныя паказальнікі друкаваных работ. І трэба сказаць, ён значны.

- Тамара Пяцроўна, ці задаволены Вы вынікам свайго працы?

- Творчы чалавек заўсёды чым-небудзь незадаволены. Я рабіла ўсё, што ад мяне залежала, працавала з тымі, хто прыходзіў. Магчымасці не ва ўсіх адноўляюцца. Я не рыхтавала паэтаў. Проста дапамагала зразумець паэзію. Праца была скіравана на развіццё здольнасцей, на самапазнанне, на эмаксыянальны стан падлеткаў. Былі тыя, хто мяне не пачуў, не захацеў ці не змог пачуць. У цэлым - задаволена. І кніжка - вынік майі працы і працы сяброў клуба. Яе можна хваліць, можна крытыкаўшы, бо ёсьць за што, калі прад'яўляць патрабаванні, як да мастацкіх твораў.

- А што для Вас было самым складаным у працы?

- У цэлым, складанасці не было. Калі гаварыць аб асобных сітуацыях, то яны заўсёды ёсць. Напрыклад, маци двух цудоўных

карыснымі заняткі ў клубе, - гэта не можа не радаваць.

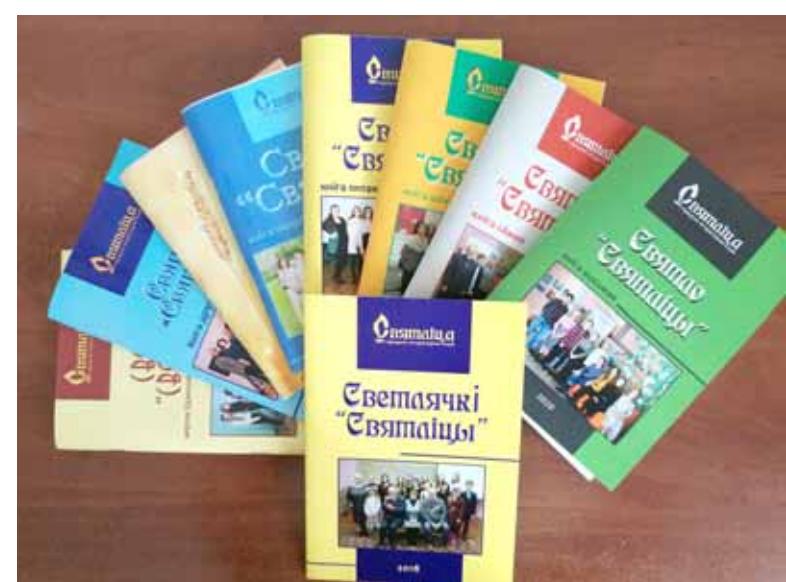
З Вашага дазволу прывяду некалькі водгукі з кніг розных гадоў:

Алена Быкава: "У "Святліцы" творчая атмасфера. Кожны яе ўдзельнік унікальны. Для мяне - гэта месца, дзе я адчуваю сябе ўтульна. Я вельмі рада, што скарысталася свой шанец. Заняткі ў клубе сталі добрым штуршком для маёй творчасці і самаўдасканалення, значным крокам наперад!"

Ганна Папікян: "Для мяне "Святліца" - гэта знаёмства з невядомым і радасць адчування новага ў сабе".

Алена Воінава: "Заняткі ў "Святліцы" дапамаглі мне першае перасліць сваю прыродную сарамлівасць, паширылі мой кругагляд і мелі карысць пры напісанні водгуку і вусным выказванні на алімпіядзе па беларускай мове і літаратуры".

Ната Драздова: "Я люблю

наш клуб, таму што ён дапамог мне раскрыцца і зразумець, чаго я хачу ад сябе ў гэтым жыцці".

Аліна Шынляўёва: "Святліца" змяніла маё жыццё... Цяпер я ведаю, што буду паступаць на факультэт журналістыкі".

У "Святліцы" я першы год. Кнігу чакала з нецярпеннем, бо гэта першая кніга, у якой апублікаваны мае творы, і яна будзе магадаўца пры часахіў час, калі я з цікавасцю і карысцю для сябе займалася ў літаратурным клубе.

- Тамара Пяцроўна, у папярэдніх кнігах былі яничэ водгукі, а ў восьмай - няма. Чаму? І якія водгукі Вас радуюць?

- Водгукі пісалі тыя, хто хадеў, я не прымушала, толькі працавала. У восьмай кнізе няма спецыяльна выдзеленай старонкі, таму што новых сяброў клуба ў гэтым навучальным годзе троє. Іх адносіны да клуба выказаны ў інфармацыі аб аўтарах.

Якія радуюць? Усе. Калі чалавеку былі цікавымі і

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасія Бабіч, Юлія Бажок, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbt-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 4.05.2020 г. у 17.00. Замова № 896.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індыкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,61 руб., 3 мес.- 7,83 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб регістрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даўіна.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslowa@tut.by